

Bernard Szczech

**Statut cechu krawców
w Woźnikach**

z 1852 roku
w tłumaczeniu Józefa Lompy

**Woźniki
2012**

Bernard Szczech

Statut cechu krawców w Woźnikach z 1852 roku

w tłumaczeniu Józefa Lompy

**Woźniki
2012**

Biblioteczka Wiedzy o Mieście i Gminie Woźniki

Wydano staraniem
Alojzego Cichowskiego
Burmistrza Woźnik

ISBN 978-83-62995-51-6

FO-12 | 829 | 23

16.05.

[15, /]

1 K 530979
1197003 II

Przed 160 laty, czyli dokładnie 30 czerwca 1852 roku, na potrzeby cechu krawców w Woźnikach, na Górnym Śląsku, wygotowano statut tej organizacji cechowej. Dokument zapisany został w języku niemieckim. W 1856 roku akt ten zatwierdził władze rejencji opolskiej.¹

Kilka lat później, starszyzna cechu zleciła przekład niemieckiego zapisu statutu, na język polski, mieszkającemu już wtedy w Woźnikach, tłumaczowi przysięgiemu i aktuariuszowi sądowemu. Autorem tegoż przekładu był Józef Lompa, który swoją pracę ukończył *11 lutego roku pańskiego 1859*, jak to sam zapisał na jednej z kart dokumentu.

Po stu latach od powstania oryginału statutu, dokument ten szczęśliwym trafem w 1952 roku zakupiło staraniem Józefa Ligęzy Muzeum Górnos Śląskie. Tam też, w tej instytucji, manuskrypt jest przechowywany po dzień dzisiejszy.

Obecnie oddajemy *Statut* w ręce woźnickim mieszkańcom, jako jedno ze świadectw przebogatych dziejów ich miasta. Jednocześnie składam podziękowania wszystkim tym, dzięki którym dokument ten mógł ukazać się drukiem.

Szombierki, w grudniu 2011 roku.

Bernard Szczech

¹ W dokumencie z 4 grudnia 1968 roku, Rada Miejska zapisała: „Woźniki słynęły również ze swoich cechów, gdyż cechy woźnickie zaliczane były do najstarszych. Szczyciły się sumienną pracą, dlatego obywatele Gliwic, Strzelc, Toszka i Bytomia oddawali swoich synów do nauki rzemiosła do Woźnik. W aktach z tych czasów spotykamy się w związku z powyższym aktem, zwrot „studenci woźniccy”. Zobacz: *Pismo Miejskiej Rady Narodowej w Woźnikach z 4 grudnia 1968 roku*.

Wśród przechowywanych w Dziale Historii Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu cechowych pamiątek, jednym z cenniejszych zabytków dawnego piśmiennictwa cechowego, jest pochodząca z XIX stulecia księga, zawierająca zapisy *Statutu Cechu Krawców* w górnośląskich Woźnikach.²

Statuta czyli ustawy cechowego zgromadzenia krawieckiego w Woźnikach były pierwszym zabytkiem piśmiennictwa cechowego z terenu Woźnik, który trafił do zbiorów instytucji urzędowo zajmujących się zabezpieczaniem tego typu pamiątek.³

Z innych dostępnych obecnie zabytków cechowego piśmiennictwa z terenu Woźnik, są przechowywane w Zbiorach Specjalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach dokumenty:

I.

Rejestr postanowienia nakładów cechu szewieckiego miasta Woźnik.

Dokument swymi zapisami obejmuje 112 (117) protokołów spisanych w latach od 1631 do 1740 roku. Zakupiony został w jednej z katowickich księgarni⁴ 26 października 1955 roku, przez Bibliotekę Śląską w Katowicach, gdzie przechowywany jest w Dziale Zbiorów Specjalnych.⁵ Jest to nieoprawny manuskrypt formatu 16,5 x 20,5 cm. Opublikowany został w serii *Biblioteczka Wiedzy o Mieście i Gminie Woźniki* w 2002 roku.⁶ Pierwszy protokół *Spisano roku Pańskiego 1631, dnia 15 miesiąca czerwca*, a w nim zaznaczono, że jest to: *Reiestr postanowienia nakladów cechu naszego sławnego a uccziwego szewieczkiego miasta Wożnik: to iest na wyprawienie privilegium y artykułow do cechu naszego należących.*⁷

² Muzeum Górnośląskie w Bytomiu. Dział Historii, sygnatura: MGB 2136 H.

³ Dokument ten zakupiony został przez Józefa Ligęzę, wieloletniego dyrektora Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

⁴ Księgarnia nr 16 w ówczesnym Stalinogrodzie, czyli w Katowicach, przy byłej ulicy 15 grudnia (Dawna i obecna ul. Św. Jana) 14.

⁵ Biblioteka Śląska w Katowicach. Dział Zbiorów Specjalnych, sygnatura: R451 II.

II.

*Księga do zapisowania dochodów do cechu
sławnego krawieckiego w mieście Woźnikach
Roku 1822 dnia 14 february.⁸*

Księga składa się z 44 kart formatu: 20,5 x 16,2 cm. Okładka nie zachowała się. Dokument obejmuje zapisy z lat 1822 – 1885. W księdze znajdują się również nazwiska osób uprawiających inne rzemiosła, a których to rzemieślników, jako współbraci, zapisano do tegoż cechu:

1841 – 25 lutego zapisano za spółbrata i maistra cechowego pana
Michała Nowatzkiego professyi xięgarskiej albo introligatorskiej

1842 - *Stanisława Luxa*, introligatora.

1843 - *Józefa Kołodziejczyka*, professyi knabskiej

1843 - *Johana Michalskiego*, professyi kowalskiej

1843 - *Franza Morcinka*, tkacza.

1844 - *Gotloba Kralla* profesyi tkackiej czyli knabskiej.

1849 - *Franciszka Szkowronka* mistrza szewieckiego.

1850 - *Philipa Wosczyka* professyi xięgarskiej.

1851 - *Johanna Kostalika* profesyi tkackiej czyli knabskiej.

1851 - *Jakuba Kawalca*, garncarza.

1873 - *Franza Walentka* z Woźnik, mistrza siodlarskiego.

III.

*Książka do wpisowania
ucni
ktorzi naukę prowadzą u maistrow
rzemiosła szewieckiego
Woźnik dnia 9-go lutego 1851
Pisał Johann Bronzel⁹*

Książkę stanowi zeszyt formatu: 16,8 x 20,4 cm, bez zachowanej okładki, składający się obecnie z 25 kart. Na ostatniej, 25 karcie, znajduje

⁶ Bernard Szczech: *Księga cechu szewców miasta Woźniki 1631 – 1740*. Woźniki 2002.

⁷ *Tamże*, s.8.

⁸ Biblioteka Śląska w Katowicach. Dział Zbiorów Specjalnych, sygnatura: R 454 II.

⁹ Biblioteka Śląska w Katowicach. Dział Zbiorów Specjalnych, sygnatura: R 452 II.

się nieczytelny odcisk pieczęci woźnickiego cechu szewców. Pierwszego zapisu w księdze dokonano w 1850 roku, zaś ostatni pochodzi z 1870 roku.

IV.

*Spis
Książka dla
przychodów
i odchodów¹⁰*

Pierwszy wpis w księdze pochodzi z 21 sierpnia 1859 roku, zaś ostatni, wykonany ołówkiem, poczyniono w roku 1906. Zapisy prowadzone były w języku polskim a także sporadycznie w niemieckim. Dokument posiada, oklejoną barwnym z figuralną dekoracją papierem, tekturową okładkę, ze skórzanym grzbietem oraz skórzanymi narożnikami. Liczy 55 kart formatu: 14,4 x 20,3 cm.

Jeszcze pod koniec lat sześćdziesiątych, w piśmie Miejskiej Rady Narodowej w Woźnikach wspomniano o dostępnym ówczesnie innym zabytku miejscowego cechowego piśmiennictwa.¹¹ Była to rękopiśmienna księga pt.:

Statuta czyli ustawy
cechowego zgromadzenia rzeźników (masarzy) i piekarzy
w Woźnikach.

Z innych zapisanych informacji wiemy, że podobnie jak *Statut cechu krawców woźnickich* także i *Statut cechu rzeźników(masarzy) i piekarzy w Woźnikach* przetłumaczony został z języka niemieckiego na język polski przez Józefa Lompę, który pracę swą zakończył niemal dokładnie przed półtorej stuleciem, czyli w 1862 roku. Obecnie ślad po tym zabytku zaginął.

¹⁰ Biblioteka Śląska w Katowicach. Dział Zbiorów Specjalnych, sygnatura: R 453 II.

¹¹ „Dane historyczne o Woźnikach na Śląsku”. [w:] Pismo MRN w Woźnikach (brak adresata) z 4 grudnia 1968 roku. Kopia w posiadaniu autora.

Statuta czyli ustawy cechowego zgromadzenia krawieckiego w Woźnikach

W 1952 roku, Józef Ligęza, ówczesny wicedyrektor Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, po uzyskaniu informacji, o ofercie sprzedaży rękopisu *Statutów*, polecił nabyć go do muzealnych zbiorów.¹²

Jest to zaopatrzony w tekturową okładkę zeszyt formatu: 24 x 35 cm składający się z 85 numerowanych kart.¹³

Pierwsza stronica nosi rękopiśmienny tytuł:

*Statut
der
Schneider Innung
in
Woischnick*

Poniżej znajduje się atramentowy nałożony po latach odcisk imiennej pieczętki właściciela:

*Bernhard Süssler
Schneidermeister
Woischnick O/S.*

Karty od nr 2 do 34 posiadają spisane w języku niemieckim przepisy ustaw cechowych, poświadczone podpisami zarządu cechu oraz uwierzytelnione przyłożoną pieczęcią cechu krawców w Woźnikach¹⁴ a

¹² Po raz pierwszy zwrócono uwagę na ten dokument w 1947 roku, kiedy to w tym roku obchodzono 150 rocznicę urodzin Józefa Lompy. Wtedy to też w „*Zaraniu Śląskim*” umieszczono reprodukcję jednej ze stron rękopisu.

¹³ Numeracja stron jest późna i pochodzi z okresu nabycia zabytku przez Muzeum Górnośląskie w Bytomiu.

¹⁴ Okrągła pieczęć średnicy 36 mm w polu której widnieją nożyce. W otoku łaciński napis: SIGILLVM SARTORVM CIVITATIS VOZNIKII.

także podpisami członków woźnickiego magistratu i odciskiem miejskiej pieczęci.¹⁵

Niemiecka część *Statutu* datowana jest na dzień 30 czerwca 1852 roku i wyszła spod pióra nieznanego nam bliżej pisarza, prawdopodobnie z terenu Woźnik.

Na odwrocie wspomnianej 34 karty znajduje się urzędowe zatwierdzenie *Ustaw cechowych* przez Królewską Rejencję w Opolu sporządzone 9 kwietnia 1856 roku. Karty 35 – 37 podobnie jak 75 – 85 pozostały niezapisane.

Na karcie 38 umieszczono ozdobny ręcznie zapisany tytuł:

*STATUTA
czyli ustawy
cechowego zgromadzenia KRAWIECKIEGO
w Woźnikach*

Następna 39 karta zawiera autobiograficzną informację o Józefie Lompie, tłumaczu *Statutów czyli ustaw*:

„Tłumaczenie przez Józefa Lompę, mieszczanina Woźnickiego, tłumacza przysięgłego i aktuariusza sądowego, członka korespondującego Cesarsko Królewskiego Towarzystwa Gospodarczo – Rolniczego w Krakowie, członka korespondującego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wielkim Księstwie Poznańskim, członka Towarzystwa Rolniczego w Królestwie Polskim, Autora i wieszca górnosłaskiego.”

Kolejne karty od 40 do 74 zawierają tłumaczenie niemieckiego oryginału *Statutu cechu krawców w Woźnikach*. Polskojęzyczną część rękopisu Józef Lompa zakończył sporządzonym na odwrocie 74 karty zapisem:

Damian Tomczyk w swej pracy o pieczęciach cechów górnosłaskich wymienił tylko trzy sobie znane pieczęcie cechów woźnickich i to na podstawie zachowanych odcisków znajdujących się na dokumentach przechowywanych w ówczesnym Archiwum Państwowym w Tarnowskich Górach. Były to pieczęcie cechów: Kowali i ślusarzy z I połowy XVIII w., Kowali i ślusarzy z 1787 roku oraz pieczęć cechu szewców z I połowy XVII wieku.

Zobacz: Damian Tomczyk: *Pieczęcie górnosłaskich cechów rzemieślniczych z XV – XVIII w. i ich znaczenie historyczne*. Opole 1975 s. 162 – 163.

¹⁵ Marian Gumowski: *Herby i pieczęcie miejscowości województwa śląskiego*. Katowice 1939. Według Mariana Gumowskiego pieczęć pochodzi z XVII wieku.

*Wierne tłumaczenie według niemieckiego oryginału zaręcza
własnoręcznym podpisem swoim, z dodaniem swego sygnetu w
Woźnikach d(nia) 11 lutego r(oku) p(ańskiego) 1859 Józef Lompa,
tłumacz przysięgły sądowy.*

Obok podpisu odcisnięty został sygnet Lompy w kształcie owalu o
wymiarach: 20 x 23 mm, przedstawiający połączone inicjały Lompy (JPL –
Józef Piotr Lompa) otoczone dekoracją roślinną.

Literatura

- „Dane historyczne o Woźnikach na Śląsku”. [w:] Pismo MRN w Woźnikach (brak adresata) z 4 grudnia 1968 roku.
- Marian Gumowski: *Herby i pieczęcie miejscowości województwa śląskiego*. Katowice 1939.
- Damian Tomczyk: *Pieczęcie górnośląskich cechów rzemieślniczych z XV – XVIII w. i ich znaczenie historyczne*. Opole 1975.
- Bernard Szczech: *Księga cechu szewców miasta Woźniki 1631 – 1740*. Woźniki 2002.
- *Zaranie Śląskie*, Rok 1947.

Ustawy
Zgromadzenia Krawieckiego
w Woźnikach

STATUTA

czyli ustawy
cechowego zgromadzenia krawieckiego
w Woźnikach

Tłumaczenie przez Józefa Lompę,
mieszczanina Woźnickiego,
tłumacza przysięgłego i aktuariusza sądowego,
członka korespondującego Cesarsko Królewskiego
Towarzystwa Gospodarczo – Rolniczego
w Krakowie,
korespondującego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w
Wielkim Księstwie Poznańskim,
członka Towarzystwa Rolniczego
w Królestwie Polskim,
Autora i wieszczą górnośląskiego.

Ustawa Zgromadzenia Krawieckiego w Woźnikach

W skutek tego, że statuary kształt (czyli stan) w Woźnikach dotychczas pod nazwą cechu krawieckiego istniejącej korporacji, (związku, stowarzyszenia) professyą prowadzących, według przepisów [...] rozporządzenia z dnia 17 stycznia 1845 ordynacyi procederowej i na mocy rozporządzenia z dnia 9 lutego roku 1849 rewizyi uległy, następuje dla korporacji pod nazwą cech krawiecki w Woźnikach nadal pozostającej, terażniejsza ustawa, zamiast dotychczas byłych stosowanych stauarnych przepisów, obyczajów i ustanowień, które niniejszem zniesione zostają.

Ogólne albo powszechne zamiary cechowego zgromadzenia.

[§ 1]

Cechowe zgromadzenie jest ku temu przeznaczone, ażeby członków swoich do ich społecznych procederowych (rzemieślniczych) interesów zjednoczało. Szczególnie zależy od cechu wydoskonalenie i podźwiganie professyi i następcanie ku temu sposobności, powoływanie współczłonków do narad i samoistnego zawiadywania swych pospólnych procederowych spraw, jako też do wzajemnych usług służącej, ażeby porządek i zgodność pomiędzy nimi utrzymywać i sławę społeczeństwa zachować.

Odpowiednio tymże zamiarem powszechnem, należy do cechowego zgromadzenia:

a). Przyjmowanie i wykształcenie i zachowywanie uczniów czeladników (towarzyszy) do cechu należących i utrzymywanie nad nimi.

b). Staranność (opieka) o wdowach i sierotach członków cechowych. Zawiadaniu (zarządzanie) kassami członków cechowych dla chorych, zmarłych, zapomogi potrzebujących, i kass oszczędnych się tyczących.

§ 2

Członkowie Zgromadzenia Krawieckiego

Członkowie zgromadzenia krawieckiego zostają członkami cechu tegoż w Woźnikach istniejącej korporacji (czyli społeczeństwa).

§ 3

Każdy nieskażony¹⁶ w Woźnikach, albo w okolicy zamieszkały krawiec, może żądać przyjęcia do tego cechu pod następującymi od Nr i II wymienionymi zastrzeżeniami. Za obrębem Woźnik zamieszkałym, w tym razie przystęp do przyjęcia odmówiony być może, skoro w miejscu ich zamieszkania, albo w dalszej odległości od Woźnik, inny cech ich rzemiosła istnieje.

- I. Wstępujący, czyli przyjmowany do cechu powinien swoją zdatność do samoistnego prowadzenia rzemiosła swego okazać.

Na dowód swej zdatności służy poświadczenie Kommissyi w § 37 - 40 ustanowieniem z dnia 9 lutego roku 1849 mianowanej – pod nazwą egzaminacyjnej Kommissyi, albo w tych razach, gdzie egzamin czyli popis już przed ustanowieniem tejże Kommissyi złożony został, świadectwo egzaminacyjnej Kommissyinej władzy, według przepisów rozdziału VIII ordynacyi procederowej z dnia 17 stycznia roku 1845 dawniej ustanowionej władzy egzaminacyjnej złożone zostanie.

Członkowie dawniejszych przed ogłoszeniem porządku procederowego i w innym miejscu ustanowionego krawieckiego cechowego zgromadzenia, zostają od składania dowodu rzemieślniczej zdolności uwolnieni. *Odpada ponieważ ten przepis następująca stronnica opowiada.*¹⁷

Do osób posiadających rzemieślnicze usposobienie, może być, oprócz przypadku (!) w § 27 przepisu z dnia 9 lutego 1849, mianowanej egzaminacyjnej Kommissyi, albo w tych razach, gdzie popis już przed ustanowieniem władzy, według przepisów rozdziału VIII ordynacyi procederowej z dnia 17 stycznia 1845 r(oku) dawniej ustanowionej władzy egzaminacyjnej złożony.

¹⁶ Powinno być *niekarany*.

¹⁷ Dopisek na marginesie strony.

Członkowie dawniejszych, przed ogłoszeniem ordynacji procederowej i w innych miejscach ustanowionych krawieckich zgromadzeń, zostają od złożenia rzemieślniczych zdolności uwolnieni.

Dowód rzemieślniczej zdolności, może być, oprócz przypadku w § 27 przepisu z dnia 9 lutego 1949, względem tych co już przed ogłoszeniem owego rozporządzenia za poprzednim zgłoszeniem swego samoistnego prowadzenia rzemiosła, u władzy miejscowej, rozpoczęli, za umowa zgromadzenia cechowego zniesiony.

- II. W przyjmowaniu należy wstępnego 5 talarów do kassy cechowej zapłacić. Jakkolwiek bądź inne akcydensa albo wydatki nie mogą być za przyjęcie żądane. Do tychże nie należą jednak kosza egzaminacyjne, które u Kommissyi egzaminacyjnych składać należy, które według powszechnej instrukcji Kommissya egzaminowa stanowi.

§ 4

Względem przypuszczenie – podania – czyli próby o przyjęcie, które się ma dziać pisemnie (§ 21) do cechmistrza, należy rozstrzygnięcie – czyli orzeczenie do cechowego zgromadzenia; takowe zaś, skoro są przepisane w § 3 warunki wykonane być powinny i jeżeli powody w § 107 ordynacyi procederowej do wyłączenia nie stawają odmówione być nie może.

§ 5

Za ustanowieniem o przypuszczeniu prób o przyjęcie do cechu, wstępuje zameldowany w wszystkie prawa i obowiązki członka cechowego. Do cechmistrza należy, nowicjusza, czyli wstępującego o ustanowieniu zawiadomić i jemu obowiązki jego oznajmić, jakie on przez wstęp do zgromadzenia na siebie przyjmuje.

Formalne przyjęcie następuje w najbliższym zwyczajnem cechowym zgromadzeniu. Przyjęty członek obowiązuje się do wykonywania owych obowiązków ręką daniem i wykonaniem, to jest podpisem protokoła względem jego przyjęcia napisanego. Następnie będzie jemu poświadczenie na spełnione przyjęcie bezpłatnie wręczone.

Wdowy i małoletni spadkobiercy (dzieci) zmarłych członków.

§ 6

Jeżeli po śmierci członka cechowego, jego rzemiosło do samowładnego prowadzenia tegoż rzemiosła przez uzdatnionych zastępców, na rachunek wdowy, albo dla małoletnich spadkobierców, na ich zysk prowadzone zostaje, w tym razie prowadzone, w tym razie przechodzą upoważnienie i obowiązki¹⁸ zmarłego członka z wyjątkiem głosowania (§ 8) na wdowę w przeciągu wdowiego stanu, na małoletnich sukcesorów wdów – na czas ich małoletności.

Pełnioleni synowie członków cechowych ulegają warunkom względem przyjęcia (§ 3) równie jak inni cechowi majstrowie.

Powszechne uprawnienia i obowiązki cechowych członków

§ 7

Wstęp do cechu upoważnia uczestnictwo do praw i upoważnień, jakie na mocy praw i według niniejszych statutów członkom przystają, osobiście uczestnictwo w majątku cechowym i jego dobroczynnem uporządkowaniu, jako też wspólny użytek ich pospólnych instytucji (zakładów) ulegającym ustanowionym warunkom.

§ 8

Do głosowania w cechowych zgromadzeniach jest każdy członek cechowy upoważniony, który swoje rzemiosło w przeciągu ostatnio upłynionego roku, licząc od dnia ostatniego posiedzenia nazad licząc samowładnie prowadził, skoro mu prawo do podawania głosu – na mocy ustanowienia cechowego zgromadzenia (§ 10 – 19) odjęte nie zostało.

Wdowy i małoletnie dzieci zmarłych członków, według prawa w §6 wyszczególnionych, nie mają prawa do głosowania.

§ 9

Do osiągnięcia celów cechowych, każdy członek według przepisów niniejszej ustawy wspólnie działać i zachowując prawne i statuarne przepisy

¹⁸ Wyrazy: *upoważnienie i obowiązki* wpisane dwukrotnie.

względem zaszłych obrad (ustanowień) cechowego zgromadzenia, jako też odpowiednich rozporządzeń rady przewodniczących jego posłuszeństwo okazywać.

Przepisy § 22 względem przyjęcia oboru na członka przewodniczącego (prezesa, czyli naczelnika) znaczą Zarównie względem obowiązku każdego cechowego członka Kommissyi egzaminacyjnej zgromadzenia cechowego, albo wydziału egzaminowego powiatowego (§37, 39 rozporządzenia z dnia 9 lutego roku 1849).

§ 10

W przypadku, żeby który cechowy członek, czeladników (towarzyszów), albo uczniów innych członków w zamiarze własnego zysku do opuszczenia (wyłączenia) swoich roboczych, albo naukowych stosunków uwodził, albo robotę, któremu innemu członkowi zapewnioną, niegodziwemi sposobami ku sobie przyciągał, albo nieprzystojnym (nierzetelnem) omamieniem czyli złudzeniem publiczności, albo rozsiewaniem nieprawd – zarobek współcześnie swoich zagrażał – to jest uszczuplał, wtedy należy do cechmistrza, ażeby stąd pochodzące zażalenie, całemu zgromadzeniu oznajmił i takowego względem powtarzania takich spraw przestrzegał. Niezachowującym tych przestróg, może cechowe zgromadzenie kary porządkowe aż do pięciu talarów nałożyć i prawo głosowania (§ 8) aż do trzech lat odebrać.

§ 11

Jeżeli się obelgi (zniewagi) albo spory (sprzeczk) właściwie takowe nadarzą, które się rzemieślniczości tyczą, zwłaszcza pomiędzy cechowymi członkami, wtedy prezesostwo (rada starszych) za wnioskiem czyli z jednej lub stron, lub obydwóch stron, względem zapoznania obydwóch, ażeby pomiędzy nimi ugodę zamierzyć.

Ktoby zaś takowe spory, bez poprzedniego pośrednictwa do ugody przed radą starszych, do sądowego dekretu oddawał, zasięga na siebie karę aż do jednego talara według przepisów § 99 ordynacyi procederowej z dnia 17 stycznia 1845, na gminę woźnicką, z tym warunkiem, że taka za propozycją udział mających członków cechowych, albo na korzyść jakiego powszechnie pożytecznego procederowanego zakładu, albo na fundusze miłosierne użyte zostaną.

§ 12

Każdy cechowy członek zostaje obowiązany, usłużnym być piśmiennemu zawezwaniu prezestwa (przewodniczącego komitetu) względem wyszczególnionych działań protokolarnych, w których jego wysłuchanie potrzebnem się wystawia.

W zapoznaniu należy cel tejże oznajmić i można w niem w razie niedostawienia się karę porządkową aż do jednego talara zagrozić, kara za nieusprawiedliwione niedostawienie wyznaczone, może być po dalszem powołaniu podwojone.

Dobrowolny występ z cechu

§ 13

Członkowie cechowi mogą dobrowolnie na końcu każdego kwartału, po zupełnem złożeniu zadłużonych składek z wykonania wszelkich obowiązków do cechu, z niego wystąpić. Zamierzone wystąpienie powinno być najpóźniej w ostatnich trzech dniach tego kwartału zapowiedziane, na schyłku którego wystąpienie ma nastąpić, a to do rady cechowej podane.

Z upływem tego kwartału traci występujący wszelkie prawa społeczeństwa i domagania (wnioski) do cechu, nawzajem kończy się [wtenczas] jego obowiązek do dalszego płacenia składek, o ile on, według ogólnych ostanowień, do dalszego wykonywania takich powinności do cechu, jakie już przed jego wstępem uzasadnione były, zarówno z innemi cechowymi członkami, takowe zastępować powinien jest.

Niesamowolne wystąpienie

§ 14

Członek cechowy, dopuszczający się takich spraw albo przestępstw (słowem zbrodni) jakżeby go według przepisu §107 ordynacyi procederowej z dnia 17 stycznia roku 1845 od przyjęcia do cechu koniecznie wyłączały, musi z cechu wystąpić. Według tychże mniemań, na mocy których i w skutek owego prawnego miejsca, przyjęcie odmówione być może, może też być członek cechowy, za uchwałą (narada) czyli postanowieniem cechowego zgromadzenia i za przystawieniem na to ze strony władzy komunalnej w Woźnikach wyłączony.

Niesamowolne wyłączenie ma ten skutek, że z niego zniesienia wszelkich w społeczeństwie zastrzeżonych uprawnień i domagań do cechu a zarazem obowiązanie do dalszego dawania składek, z zastrzeżeniem na końcu § 13 bezpośrednio następuje. Składki aż do czasu wystąpienia zadłużone, mogą być przez egzekucją w drodze administracyjnej (niesądowej władzy) § 35 ściągnione.

Zwyczajne cechowe posiedzenia

§ 15

Do załatwienia spraw postanowieniami cechowego zgromadzenia zastrzeżonych mają być rocznie cztery zwyczajne posiedzenia do głosowania upoważnionych członków, mianowicie każdą razą, w pierwszy poniedziałek stycznia, kwietnia, lipca i października, po południu o godzinie drugiej w Woźnikach odbywane. W niedziele i dni świąteczne nie mogą być posiedzenia cechowe odbywane.

Nadzwyczajne posiedzenia

§ 16

Zwoływanie nadzwyczajnych posiedzeń do narad jakiej sprawy w §§ 53 i 54 wymienionej, staje się potrzebnem i może być oprócz tego w nagłych przypadkach ze strony Komitetu (przewodnictwa) ustanowione i przez assessora (§ 18) zarządzone.

Cechmistrz zostaje także obowiązany, powoływać nadzwyczajne posiedzenia, kiedy czwarta część do głosowania upoważnionych członków cechowych żąda. Do nadzwyczajnych posiedzeń powinni wszyscy do głosowania upoważnieni członkowie, z wyraźnem oznaczeniem przedmiotu obrady, piśmiennie powołani.

Pomiędzy posłaniem (obsełką), albo okazaniem zapoznania i dniem posiedzenia, powinien przynajmniej jeden dzień pozostawić.

§ 17

Członkowie cechowego zgromadzenia do głosowania prawo posiadający, powinni mieć uczestnictwo na wszystkich posiedzeniach, o ile nieobecnością, chorobą, albo z innych nieuchronnych przyczyn w dostawieniu się przeszkodzeni nie bywają. Usprawiedliwiona niebytność

ma być przed czasem zejścia się na posiedzenie do cechmistrza zameldowana.

Kto się na posiedzenie cechowe po zaczęciu wyznaczonej obrady dostawia, podpada karze porządkowej dwóch srebrnych groszy i sześciu fenigów. Kto się bez wszelkiej wymówki niedostawia, ściaga na siebie kary porządkowej pięć srebrnych groszy. Członkowie za okresem obwodu zamieszkali, mogą się bez wymówki niedostawać

Asesor zgromadzenia cechowego.

§ 18

W każdej obradzie cechowego zgromadzenia powinien do zasiadania przeznaczony członek władzy komunalnej w Woźnikach przytomnym być, ażeby nad prawnością ustanowień czuwał. Do tegoż asesora należy staranie o regularne zaczęcie i przeciąg posiedzeń. Tenże zaś niewykonywa w obradach żadnego głosowania, jest atoli upoważniony, zakończyć (odroczyć) posiedzenie, skoro burmistrz (§ 19) już w stanie nie jest, spokojności obrad utrzymać, albo, jeżeli zgromadzenie prawa przeciwnych ustanowień niezachowuje, nieuważając na zanesioną protestacją.

Umowy w nieprzytomności uczynione, zostają nieważne.

Obrady i ustanowienia cechowego zgromadzenia

§ 19

Cechmistrz albo zastępca jego kieruje obradami. Tenże podaje słowo czyli głos i wyznacza porządek kolejny objaśnień i zdań głosowych. Jego instrukcjom (wskazówkom) względem utrzymania porządku, powinien być każdy przytomny członek potulny. Przeszkadzający spokojność obrad, może być z zgromadzenia wydalony.

Zgromadzenie upoważnione jest, współcznikom, u których takowe wydalenie potrzebnem było, albo którzy się nieprzystojnem obchodzeniem przeciw członkom komitetu albo asesorowi zawinili, prawo do głosowania na trzy lata zatrzymać.

§ 20

Na każde zachodzić mające ustanowienie rozsądza z wyjątkiem § 53 i 54 wymienionych przypadków, większa liczba głosów pomiędzy w posiedzeniu do głosowania obecnymi członkami. W zachodzącej równości

głosów stanowi głos cechmistrza, albo w jego niebytności, jego zastępce, przewagą.

Nieprzytomni nie mogą swego prawa do głosowania nijako używać, owszem są oni, skoro przed odbytem posiedzeniem przepisy § 15 albo 16 zachowane zostały, do ustanowień posiedzenia obowiązani.

Protokół na ustanowione umowy spisany, ma być od przytomnych członków komitetu, dwóch innych członków zgromadzenia i przez asesora podpisany i w ladzie (skrzyni cechowej) zachowany.

Jeżeli takowe ustanowienia cechowe albo poświadczenia mają być wygotowane, które się na ustanowieniach cechowych zasadzają, w tym razie bywają wypisy przez cechmistrza dwóch innych członków komitetu podpisywane i cechową pieczęcią zatwierdzane. Oprócz tego powinien każdy takowy przepis, dla zawierzytelności (zatwierdzenia), ze on przeciw jej ważności nic nie ma do odmówienia, podpisem „widziano” z dodatkiem jego nazwiska podpisany

Komitet cechowy

§ 21

Komitet cechowy stanowią:

1. Jeden starszy majster czyli cechmistrz, kierujący wszelki zarząd cechem i starający się o wykonywanie ustaw czyli uchwał komitetu i cechowego zgromadzenia.
2. Jeden protokolista, do którego układanie wszelkich piśmiennych prac i spisywanie protokołów, nie tylko komitetu, lecz też i posiedzenia cechowego należy.
3. Kassyer zawiadujący majątkiem cechowego zgromadzenia.
4. Trzech innych dozorczy (przełożonych) cechowego zgromadzenia, którzy zarazem jako zastępcy od 1 do 3 mianowanych członków, ich czynności w razie potrzebnym, gdy takich sami spełniać nie zdołają, prowadzić powinni.

§ 22

Członkowie komitetu, czyli Komissyoratu, bywają przez cechowe zgromadzenie, z grona (koła albo liczby) do głosowania upoważnionych na trzy lata obierani. Obór każdego członka dzieje się za głosowemi kartkami. W równej liczbie głosów rostrzyga los. Bez ważnych i jako takich, czyli

mało znaczących przez cechowe zgromadzenie uznanych przyczyn wymówionych – nie wolno nikomu na niego zagodzonego oboru zarzucać. Nieprzyjmujący bez takich przyczyn oboru, może być za uchwałą (jednogłównością zgromadzenia) w przeciagu pierwszych trzech lat, do podwójnej kwoty tych składek do kassy cechowej pociągany, jakieby bez tego podwyższenia według istniejących zasad podziału opłacać musiał. Obory, czyli właściwie wybory, potrzebują potwierdzenia ze strony władzy (zwierzchności) w Woźnikach.

Z polecenia tychże mają być obrani przez asesora przed zgromadzonym cechem, rękodaniem do ich powinności przyjmowani. Z sześciu członków komitetu występuje corocznie dwóch, których w pierwszych dwóch latach po zatwierdzeniu niniejszego statutu los oznacza. Występujący członkowie mogą zaś być obierani, przyczep jednak na następujące trzy lata do przyjęcia nowego oboru obowiązani nie zostają.

Czynności, czyli obowiązki cechmistrza

§ 23

Cechmistrz skutecznia (wypełnia) wszelkiego cechu przychodzące sprawy, które pospólnego naradzenia nie wymagają w imieniu komitetu cechowego zgromadzenia, przyjmuje pisma, wydaje zapoznania do nadzwyczajnych posiedzeń cechowych, o których powinien być asesor zawiadomiony, jako też równie do obrad komitetu i jakiegokolwiek bądź zapoznania pojedynczych członków cechowych, czeladników (towarzyszów) i uczni czyni, wygotowania (wypisy) z cechu udzielonych rezolucji albo do władz odchodzących podań (petycji) próśb i.t.d., wstrzymuje spis członków cechowych, jako też do cechu przyjętych i wyswobodzonych uczniów.

Pospólne obrady członków komitetu

§ 24

Pod przewodnictwem cechmistrza skutecznia komitet cechowy następujące sprawy:

1. Przystosowanie, czyli przygotowanie tych obranych przedmiotów, które do rozsądku cechowemu zgromadzeniu przedłożone być mają.
2. Bieżący zarząd cechowym majątkiem.

3. Przyzwolenie na zasiłki (zapomogi czyli wsparcia) z cechowej kassy, o ile ku temu komitet na mocy § 50, albo przez etat (obrachunek – czyli budżet wydatkowy) ze strony cechowego zgromadzenia przyjęty (§ 28) upoważniony jest.
4. Objaśnienie wniosków (podań, żądań czyli próśb) o formalne przyjęcie i wyswobodzenie uczniów cechu.
5. Zatwierdzenie kar porządkowych według §§ 10, 11, 12, 17, 31, 46 – zawinionych.
6. Przestrogi do pojedynczych członków cechowego zgromadzenia w przypadku §§ 10 i 42 zachodzących.
7. Ponauczanie (nagany, rygory) takich towarzyszy i uczni, których sprawowanie się do nieukontentowania powód daje. Patrz § 47.

§ 25

Do pospolitych obrad i protokołów komitetu mają być wszyscy członkowie jego przez cechmistrza powoływani. Przy obradach do skutecznego wstąpienia mających uchwał – czyli ustanowień, powinni być przynajmniej czterej członkowie zgromadzenia.

Uchwały bywają według większości głosów spisywane, w przypadku jednakowej liczby głosów ustanawia zdanie cechmistrza. Wypadki obrad i działań powinny być spisane i przez obecnych członków komitetu podpisane i w ladzie cechowej przechowywane.

Koszta z wykonania czynności wynikające

§ 26

Za utrzymanie lokalu do posiedzeń cechowych i członków komitetu, za przechowanie cechowej ludy i straty czasu, jakie w obiegu administracji spraw cechowych zachodzą, pobiera cechmistrz roczne wynagrodzenie, które zgromadzenie z cechowej kassy wyznacza.

Pisarzowi i kassyerowi mają być także według ustanowienia cechowych członków za ich żmudy stosowne wynagrodzenia, z cechowej kassy przyznane.

Nieuchronne czyli niezbędne wydatki członków komitetu powinny być z cechowej kassy zastąpione.

Woźny, czyli poseł cechowy

§ 27

Do obstalunków wezwów i zapozew może cechmistrz za zezwoleniem cechowego zgromadzenia posła cechowego przyjąć (urządzić), który zapewnione jemu za poselki akcydensa z cechowej kassy pobiera. Ten zaś, wykonywując polecone jemu czynności pod dozorem cechmistrza, może być w zaniedbywaniu swych obowiązków, za zezwoleniem zgromadzenia cechowego, od służby uwolniony.

Zawiadywanie cechowym funduszem, czyli majątkiem

§ 28

Zawiadywanie cechowego majątku należy do komitetu, który w czynności swej na etat (wymiar) dochodu i rozchodu, za wnioskiem jego rocznie przez cechowe zgromadzenie uchwalony, ograniczony zostaje. Szczególne zezwolenie zgromadzenia cechowego potrzebne jest do wszelkich przekroczeń etatu, również do objęcia wydzierżawienia (wynajęcia) zastawy i sprzedaży gruntów, do wypożyczenia albo cessyi (zdawania – przepisywania) kapitałów, do przyjmowania pożyczek i przyjęcia innych obowiązków i powinności, za jakie cech ręczyć powinien, do wyrzekania się na uzyskane prawa i praw mających jeszcze być nabytymi, do prowadzenia procesów (spraw sądowych) i zawarcia kontraktów.

§ 29

Bez szczególnego zezwolenia władzy komunalnej w Woźnikach nie może cechowe zgromadzenie nieruchomości rzeczy (realności) dla siebie nabywać, sprzedawać a ni zastawiać. Nawet względem długów, za które substancya (istota, wierzytelność) nieruchomego korporacyjnego (społecznego funduszu, albo użytków jego dłużej jak na jeden rok ma ręczyć (rękojmię stanowić) albo zastępować) jest zezwolenie owego kommissaryatu potrzebne.

Do sprzedaży dóbr nieruchomości, przywilejów (uprawnień cechowych, wyjąwszy przypadek koniecznej sprzedaży, staje się publiczna (jawna) licytacja potrzebna. Od takiej zaś może w osobliwych przypadkach, za wnioskiem cechu jednogłośnie z władzą komunalną podanym, Królewska Regencya dysponować (zarządzać) i sprzedaż z wolnej reki (polubownie)

pozwolić, skoro przekonana zostaje, że taka cechowi korzystna się wystawia, albo na szkodę jego nie wychodzi.

§ 30

Do społecznego funduszu cechowego zgromadzenia należą wszelkie obmyślane, albo z użytku przewyżków (nadmiarów) z kassy cechowej nabyte czyli pozostające części majątku. Fundusz zaś nie może być przy tem, według innych zasad, lecz tylko na mocy przepisów niniejszej ustawy zawiadywany, szczególnie zaś, niemoże być pomiędzy członków cechowych podzielony.

Bieżące składki do cechowej kassy

§ 31

Do cechowej kassy powinien każdy członek cechu, kwartalnie najpóźniej 15go w miesiącach Stycznia, Kwietnia, Lipca i Października, dwa srebrne grosze kassyerowi płacić.¹⁹ Obok tej składki, według liczby pojedynczych członków tyżącej się przez nich zatrudnionych zarazem towarzyszków, ma być za każdego towarzysza, któryby w biegu zaszłego ćwierćrocza dłużej nad 14 dni w robocie przebywał, składka po jednym srebrnym groszu płacona.

Kto złożenie upłynionych składek do przejścia terminu ustanowionego przedłuża, podpada karze porządkowej – pięciu srebrnych groszy.

Inne dochody cechowej kassy

§ 32

Do cechowej kassy należą jeszcze i inne dochody, do których szczególnie i mianowicie następujące należą:

1. Użytki cechowego funduszu.
2. Pieniądze wstępne świeżo przyjętych członków.
3. Składki, które w cechu egzaminowani i do niego przyjęci i w nim wyswobodzeni uczniowie na wynagrodzenie ich egzaminu (popisu) przyjęcia i oswobodzenia powstające wydatki, opłacać powinni.
4. Wszelkie na mocy niniejszego statutu ustanowione i zebrane porządkowe kary.

¹⁹ Charakter pisma innej osoby.

Wydatki czyli rozchody

§ 33

Kassa cechowa przynosi:

1. Oczyszczowanie długów cechowych i do umorzenia tychże wyznaczone terminalne sumy.
2. Na funduszach cechowych ciążące ciężary i podatki.
3. Koszta dotyczące się czynności w zawiadywaniu spraw cechowych.
4. Wsparcia (zapomogi), ze strony komitetu (§24 do ?), lub cechowego zgromadzenia dla pomocy potrzebujących członków cechowych i pozostałych po ich śmierci osób – wyznaczone.
5. Oprócz tychże, przez cechowe zgromadzenie, według statutu, uchwalone do powszechnych celów cechu zastosowane płace (wypłaty, czyli składki).

Wydatek na prywatne towarzyskie zabawy, czyli rozrywki, nie może być z cechowej kassy zaciągany.

§ 34

O ile dochody § 31.32. na zastąpienie rozchodów § 33 nie wystarczają, musi być niedostawająca potrzeba przez nadzwyczajne składki cechowych członków złożona. Wymiar - albo podział tych składek – powinien być przez cechowe zgromadzenie, za zezwoleniem władzy komunalnej ustanowiony. Składki także mają być na wszystkich członków, według zasad § 31 rozdzielone. Skoro sprawa o wypełnienie niewątpliwych obowiązków względem cechu zachodzi, może tenże do złożenia potrzebnych składek w drodze administracyjnej być poniewolony.

Zbieranie składek i kar porządkowych

§ 35

Wszelkie zaległe (w resztach zostające) składki i kary porządkowe, mogą być przez władzę miejscową w drodze administracyjnej za pomocą eksekutora wyciągane. Wniosek ku temu zamierzający powinien być przez asesora przejrzany i poświadczony.

Lada
(skrzynia cechowego zgromadzenia)

§ 36

Przywileje i protokoły cechowe, wartość mające papiery, zapasy (pozostałości) pieniężne, w gotówce leżące, o ile takie kwoty dziesięciu talarów nieprzewyższaną, mają być w cechowej ladzie pod podwójnym zamknięciem przez cechmistrza przechowywane. Drugi klucz do lady ma się w rekach kassjera znajdować.

Księgi kassy i pozostałości w gotowiznie aż do dziesięciu talarów przechowuje kassjer. Do niego należy układ rocznego kassowego etatu (obrachowanie dochodu i rozchodu) i złożenie takiego w cechowym zgromadzeniu do przeglądu komitetu.

Na wszystkie wypłaty potrzeba jemu piśmiennego zezwolenia cechmistrza, któremu on zaś ćwierćroczne zaległe dochody podawać powinien.

Składanie rachunku

Na końcu roku ma być rachunek przez kassjera i cechmistrza wspólnie względem stanu kassy ułożony i poprzednio przez deputacją ze strony cechowego zgromadzenia obraną przejrzany, po usunięciu zachodzących popraw, przez ośm dni – do przeglądu każdego cechowego u cechmistrza złożony, poczem w następującem zwyczajnem posiedzeniu przyjęty zostaje. Asesor posiada upoważnienie, że może każdego czasu kasę cechową rewidować.

Kassa pomocy dla chorych i na pogrzeby zmarłych

§ 37

Ustanowianie odrębnych (szczególnych lub osobnych) kass do wsparcia chorych i na kosztą pogrzebowe dla członków cechowych może być przez cechowe zgromadzenie uchwalone. Do woli jego należy, określenie praw uczestnictwa i zasad dla administracji (zarządu zawiadywania) tyczących się kassy statutow, pod dozorem władzy komunalnej w Woźnikach zastrzeżone. Cechowe zgromadzenie może także zebranie szczególnych

składek dla takich kass w tym względzie ustanowić, przyczep co do ściągania przepisy § 35 zastosowane być mają.

Zastępstwo cechu przez komitet

§ 38

Cechowe zgromadzenie bywa, bądź w sądowych lub niesądowych sprawach, przez swój komitet zastępowane, który do tego szczególnego pełnomocnictwa nie potrzebuje. Takie upoważnienie komitetu rozciąga się także i na takowe przypadki, w którychby dla innych pełnomocników albo zawiadowcy, według powszechny[ch] praw pełnomocnictwo szczególnie potrzebnem było/ Komitet ma atoli upoważnienie:

1. Do nabywania, zastawienia i sprzedaży nieruchomości części majątkowych.
2. Do zaciągania pożyczek.
3. Do przyjmowania innych obowiązków i prestacyi (powinności), za które cech ręczyć – czyli odpowiednim być powinien.
4. Do zrzekania się nabytych i do wyrzeczenia się jeszcze do nabycia mających praw ze przedłożeniem tyczącej się uchwały cechowego zgromadzenia i okazaniem zezwolenia, o ile takiego do sprawy od władzy komunalnej albo Regencyi Królewskiej potrzeba wymaga. (§ 29).

Do ważności ze strony komitetu w zastępstwie cechu podanej woli, należy współdziałanie cechmistrza albo jego zastępcy i dwóch innych członków komitetu. Osobiste ich zalegitymowanie zaręcza urzędowe poświadczenie asesora.

Przy składaniu kwot (summ) pieniężnych aż do trzydziestu talarów dosyć jest (albo obstoi) kwit cechmistrza albo kassyera.

Uczniowie i czeladnicy członków cechowych

§ 39

Upoważnienie cechowych członków względem zatrudnienia czeladników i uczniów, jako też stosunki pomiędzy nimi i ich czeladnikami i uczniami, mają być według przepisów rozdz. VIII ordynacyi

z dnia 17 stycznia roku 1845 i przepisu z dnia 9 lutego roku 1849 wykonane.

Zameldowanie uczni u komitetu.

§ 40

Każdy członek cechowy, przyjmujący ucznia, powinien tegoż przed upływem sześciu tygodni po tym czasowym wstępie (czasie próby) do nauki, ze złożeniem według § 148 ordnacyi procederowej potrzebnego zaświadczenia jego duchowego pasterza i świadectwa szkolnego, wykazującego, że uczeń czytać, pisać, i rachować potrafi, u komitetu cechowego do przyjęcia zameldować.

Cechmistrz ma prawo – majstra względem utrzymywania uczni i zdolności ucznia do wstępów terminowania (nauki) w miarę jego cielesnych i umysłowych zdolności – doświadczać, w zachodzących powątpiewaniach o dostateczności szkolnych nauk, powinien uczeń próby w czytaniu, pisaniu i rachunkach złożyć.

Jeżeli majster do utrzymywania uczni nie jest upoważniony, albo jeżeli uczniowie wstęp do nauki być nie może, w tym razie może komitet przyjęcia odmówić i o tem w przypadkach § 133 ordnacyi procederowej miejskiej władzy komunalnej gdzie jest majster zamieszkały, albo jeżeli tenże jest na wsi osiadły, zwierzchności policyjnej jego zamieszkania wiadomości udzielić.

Synowie cechowych członków podlegają warunkom przyjęcia na ten sam sposób jak inni uczniowie.

Przyjmowanie uczni

§ 41

Przy przyjmowaniu ucznia, dziejącego się przed zgromadzonym komitetem, albo przed cechowym zgromadzeniem – mają być istotne przepisy kontraktu naukowego względem nauki, pożywienia i.t.d. spisane. Taki spis ma być przez majstra uczniowego, przez ucznia i jego ojca albo opiekuna podpisany.

Jeżeli ojciec albo opiekun od współudziału przyjmowania wstrzymany bywa, w tym razie musi być kontrakt w prawnie ważnej formie podpisany nadesłany, albo jego piśmienne zezwolenie na warunki przy przyjmowaniu

umówione, złożone i aż do wyzwolenia ucznia w cechowej ładzie przechowane.

Opiekun musi od sądu opiekuństwem kierującego do kontraktu naukowego dołączyć.

Obydwom stronom maja być przez cechmistrza obopólne (wzajemne) obowiązki prze[d]stawione.

Jeżeli uczeń podczas nauki jeszcze dopomagającego pouczenia potrzebuje, powinien komitet w tym względzie potrzebne zarządzenia do władzy szkolnej miejscowej podać.

Szczególnie zostaje każdy do cechu należący i ucznia zatrzymujący majster, jeżeli w miejscu jego zamieszkania szkoła niedzielna (repetacye czyli do doskonalenia) istnieje, obowiązany, ażeby uczniów swoich do uczęszczania (odwiedzania) też upominał.

Względem spełniania tej powinności, powinien komitet czuwać (dozorować). Do zastąpienia z powodu przyjmowania powstałych, z kassy cechowej wychodzących *ex pensów* (wydatków) powinien majster ucznia oprócz taryfowego do kontraktu terminowania wziętego stempla²⁰, jeden talar do cechowej kassy złożyć, dalsze akcydensa (sportule) albo wynagrodzenia, nie mogą pod żadnem pozorem być żądane.

Wykształcenie uczni i sposób obchodzenia się z niemi

§ 42

Do cechowego komitetu należy – dozór, czuwanie względem wynauczenia ucznia do cechu przyjętego i obchodzenie się z nim, o czym się rocznie przynajmniej jeden raz zapytać powinien. Każdy cechowy członek obowiązany zostaje, członkom komitetu, na zapytanie o sprawowaniu się i postępach w nauce swoich uczniów; zaniedbanie obowiązków, jakie majstrowi uczącemu według § 150 ordynacyi procederowej przystoia, ma być przed zgromadzonym komitetem wystawione, grube przeciwstawieństwa powinności maja być policyjnemu prokuratorowi doniesione, ażeby tenże ukarania według § 185 ordynacyi procederowej spowodował.

Według uznania może komitet na mocy § 129 u Królewskiej Regencyi żądać, ażeby prawo do trzymania uczni zniesione zostało.

§ 43

²⁰ Or. *stepla*.

Przeciw woli majstra uczącego może być stosunek terminowania przed upływem czasu zerwany, skoro majster obowiązki do niego według § 150 ordynacyi procederowej z dnia 17 stycznia 1845 opieszało zaniedbywa, albo prawa rodzicielskiej karności (§ 151 wyżej mianowanej ordynacyą) nadużywa.

Czyli się przypadek takiego zaniedbania, albo nadużywania okazuje i wskutek tego stosunku nauki ma być zerwany, należy, do rozstrzygnięcia cechowego komitetu (§ 25) pod przewodnictwem asesora, przyczem prawne postępowanie wyłączone zostaje. W takich przypadkach może być majster nauczający (pryncypał) do ponoszenia wyższych kosztów pochodzących z dalszego umieszczenia ucznia, w dródze sądowej pociągany.

§ 44

Wystąpienie ucznia z stosunków terminowania powinno być przez majstra jego do trzech dni komitetowi doniesione. Co się powinności tego doniesienia tyczy, nie powstaje w tem żadna różnica, czyli już czas kontraktu nauki pominął, albo nie, lub też, czyli uczeń za zezwoleniem majstra albo przeciw jego woli z nauki się wydał. Jeżeli po spełnieniu kontraktu naukowego, egzaminu i wyswobodzenie ucznia w cechu żądane nie bywa, wtedy powinien komitet powziąć wiadomość o powodach tego zaniedbania, powołując osoby udział w tym mające, w właściwych zaś przypadkach ucznia do złożenia towarzysza ego popisu powodować, wystawiając jemu szkody (niedogodności) jakowe dla niego w braku poświadczenia egzaminu na przyszłość jego bytu stąd wynikać mogą.

Uczniowie przed upływem ich terminu, utracając majstra swego do cechu należącego, z przyczyny śmierci albo innych powodów, mają być za pośrednictwem komitetu u innego cechowego majstra dla zakończenia nauki umieszczeni. Przyjmowanie takich uczniów, o ile się sposobność ku temu nadarza, jest obowiązkiem honorowym, członków cechowych.

Popis i wyswobodzenie uczni

§ 45

Egzamin ucznia następuje po skończeniu czasu nauki, przed komisją egzaminacyjną cechowego zgromadzenia, której w tym względzie według istniejących powszechnych przepisów rządzić się należy. Na zasadzie od teje kommissyi udzielanego świadectwa egzaminu uczeń przed cechowym

zgromadzeniem, albo jeżeli sobie tego w tem udział mające interesowane osoby życzą przed zgromadzonym komitetem z wezwaniem jego majstra albo i zastępcy towarzyszków (starszego towarzysza z gospody), przez cechmistrza albo jego zastępcę, z nauki wyzwolony i po odpowiedniej przemowie z powinnościami towarzyszą zawiadomiony uroczyście rękodaniem na towarzysza wyswobodzony.

Akcydensa za egzamin ucznia podpadają według ogólnej instrukcji dla egzaminacyjnej Kommissyi obrachowaniu. Oprócz tego powinien uczeń, albo ten co jego wyswobodzenia żądał, jeden talar na wynagrodzenie przy wyswobodzeniu powstających wydatków, do kassy cechowej zapłacić.

§ 46

Członkowie cechowi, którzy do siebie przyjętego albo oddalającego od siebie ucznia w przeciągu wyznaczonego czasu (§ 40 i 45) u komitetu nie wymeldują, wpadają w karę porządkową aż do jednego talara.

§ 47

Komitet jest upoważniony, tych uczniów i towarzyszków, których sprawozdania się do niezadowolenia powód daje, przez siebie, albo przed zgromadzenie cechowego towarzystwa powoływać, ażeby im stosowne napomnienia czynić i pouczające Skazówki udzielać.

Przy niepoważaniu takich wezwań ma być komitetowi ze strony miejscowej policyjnej władzy pomoc dodawana.

Spory (sprzeczki) członków z ich towarzyszami albo uczniami

§ 48

Spory samoistnych członków cechowego zgromadzenia pomiędzy ich towarzyszami albo uczniami, tyczące się wstępu, dalszego ciągu (trwania) albo zniesienia stosunków roboty, albo do nauki wyznaczonego terminu, albo z obopólnych powinności w umówionym czasie, powinno być, dopóki dla takich spraw osobna władza (sąd procederowy) istnieć nie będzie, przez komitet § 25, pod przewodnictwem asesora sadzone. Przeciw temu wyrokowi wolno jest interesentowi do 10 dni lecz nie dłużej, do sądu rekurs podać, zaczem wykonanie tym wstrzymane nie zostaje. Jeżeli załatwienie mianowanych spraw, według uporządkowania z dnia 9 Lutego 1849 (zbiór praw Nr 3105) do ustanowionego procederowego sądu przechodzi, w tym

razie ma być na mocy § 25 wyżej wymienionego prawa komitet pojednawczy (rozjemcy) cechowy z grona cechowego komitetu obrany.

Opieka dla pomocy potrzebujących członków albo ich familiantów do cechu należących

§ 49

Takowym członkom, którzy z przyczyny długo trwającej choroby albo słabości w podeszłym swoim wieku do zarabkowania niezdolnemi zostają, jako też pozostałym wsparcia potrzebującym familiantom zmarłych członków, powinien komitet według zachodzących okoliczności najdzielniejszą swoją pieczę oświadczać pieczołowitość ma być osobliwie na dostawie nie zdolnego prowadzić la (zawiadowcę) przerwanego rzemiosła kierowana.

Każdy członek cechowy, mający ku temu zdolnego i ochotczego towarzysza w swoim warsztacie, obowiązany zostaje, takowego, za żądaniem komitetu do warsztatu chorującego albo zmarłego cechowego zastąpić.

§ 50

Ubogim pozostałym krewnym zmarłych członków może komitet dodatek na kosztą pogrzebowe aż do trzech talarów pozwolić.

O wychowanie i dalszy byt sierot stara się komitet przez wybór i za jego uwagę podanych zdolnych opiekunów, pomiędzy cechowymi członkami, również o umieszczenie synów u majstrów do nauki, i inne nadarzające się sposobności, jakie się według okoliczności z przepisami niniejszego statutu względem udzielania pomocy zgadzają.

Upoważnienie przełożonej władzy komunalnej

§ 51

Władza komunalna w Woźnikach jest pierwszą przełożoną zwierzchnością cechu, i do niej należy nie tylko nad cechowym zgromadzeniem lecz też nad jego komitetem względem prawności w zarządzaniu i załatwiania spraw cechowych czuwać – (dozór prowadzić).

Wszelkie protokoły, pisma i przywileje cechowe muszą być tejeż zwierzchności i asesoram cechowi przydanym, za żądaniem przedłożone.

Spostrzeżeniem nieładom (nieregularnościom) i niedostatecznościom w cechowym zarządzie powinna władza komunalna przez asesora i instrukcyą komitetu zapobiegać. Przeciw członkom komitetu, nie spełniającym swoich obowiązków, albo tym co prawnym lub statutarnym przepisom przeciwnie postępują, może władza komunalna kary porządkowe, do kassy cechowej wpływające, dekretować i w drodze administracyjnej ściągać. Członkowie komitetu, którzy udzielonym im informacji z uporem niezachowują, albo którzy za uchwałą cechowego zgromadzenia zaufanie cechu niegodnemi się stawają, mogą być z ich urzędu za uchwałą komunalnej władzy oddaleni.

Gdyby cechowe zgromadzenie swego zezwolenia do wykonania edyktałnych lub statutarnych obowiązków zaporeczać miało, - w tym razie wolno władzy komunalnej, takie zezwolenie uzupełnić. Taki wyrok otrzymuje tę samą ważność i taki skutek, jak gdyby za zezwoleniem i przez uchwałą cechowego zgromadzenia stanął.

§ 52

Sprzecznosci (nieporozumienia) względem przyjęcia i wykluczenia członków cechowych, również względem praw i ich powinności, jako też członków komitetu, mają być przez władzę komunalną rozstrzygane. Przeciw temu wyrokowi wolny jest rekurs do Królewskiej Komisji regencyjnej, który w przeciągu czterech tygodniowego czasu, bez dalszej przewłoki u władzy komunalnej zameldowany być powinien.

Przeciw wyrokowi komitetu na mocy §§ 43 i 48 uzasadnionych, zostaje odwoływanie na dalszy wyrok przez władzę komunalną wyłączony.

Zakończenie przepisów

§ 53

Statut niniejszy może być, za wnioskiem cechu, albo w publicznym interesie urzędownie każdego czasu przeglądany (rewidowany) i za potwierdzeniem regencyi odmieniony.

Do wniosku cechowego względem odmiany statutu potrzebna jest większość głosów w dwóch trzeciej ilości członków w nadzwyczajnem posiedzeniu zgromadzonych i do głosowania prawo mających.

§ 54

Za własną uchwałą (wołą) może się cechowe ciało – tylko wtedy rozwiązać, kiedy w nadzwyczajnem posiedzeniu czyli sessyi cechowego

zgromadzenia dwie trzecie części przytomnych do głosowania upoważnionych członków na to przystaje i kiedy mimo tego zaspokojenie stojących długów zabezpieczone i rozwiązanie od Królewskiej regencyi przyjęte zostanie. W przypadku rozwiązania cechu, przechodzi, po umorzeniu długów pozostająca przewyżka jego majątku, według przepisów §§ 99 ordynacyi procederowej z dnia 17 Stycznia 1845, na gminę Woźniki, z tym warunkiem, że taka za propozycją udział mających członków cechowych, albo na korzyść jakiego powszechnie pożytecznego procederowego zakładu, albo na fundusze miłosierne użytą zostanie.

§ 55

O ile niniejszy statut względem spraw cechowych i jego członków szczególnych przepisów w sobie nie mieści, mają być powszechne prawne przepisy szczególnie ordynacyi procederowej z dnia 17 stycznia i rozporządzenie z dnia 9 lutego 1849, zastosowane.

Powyższe statuta zostają uznane, przyjęte i niniejszymi podpisami uwierzytelnione

Woźniki dnia 30 czerwca 1852 (Juni)

(L.S.)

Zgromadzenie rzemieślnicze
krawieckiego cechu

Kawalec, Peschel, Schäfer, Müller

Na mocy uchwały zostają wyżej pomienione statuta tutejszego zgromadzenia cechowego krawieckiego, niniejszym potwierdzone
Woźniki dnia 30 czerwca 1852

Deputowani miasta

Michalski, Kohl, Schiwek, Schüsler, Morcinek, Schäffer, Flakus, Hila, Jo. Kołodziejczyk, Scepani, Ratzki, Vogel, Kroll.

Zatwierdza wyżej uwierzytelnione.
Woźniki dnia 30 lipca 1852 Magistrat

Müller, A. Kawaletz, Schrötter, Kawalec

Wyżej napisany statut zostaje niniejszym na mocy prawa z dnia 15 maja 1854 (!) zatwierdzony.

Opole dnia 9 kwietnia 1852

(L.S)

Królewska Regencya
oddział spraw wewnętrznych

.....

Potwierdzenie
A. J. VIII 643.

Wierne tłumaczenie według niemieckiego oryginału zaręcza
własnoręcznym podpisem swoim, z dodaniem swego sygnetu

w Woźnikach
dnia 11 lutego roku Pańskiego 1859

Józef Lompa

tłumacz przysięgły sądowy.

Biblioteka Śląska w Katowicach

ID: 0030001445193

II 1197003

Egz. archiwalny

SL

WYDANO STARANIEM
BURMISTRZA WOŹNIK

ISBN 978-83-62995-51-6